

Lege i Gaza – utfordringer når alt kollapser

– Det er vanskelig å tenke seg at vi som bor her hjemme i Norge kommer i en situasjon der ingenting fungerer, der alt er ødelagt, men det er det som var realiteten i Gaza, sa Bjarte Askeland innledningsvis i sitt foredrag på NTFs landsmøte.

  KRISTIN AKSNES

Han fortalte om hva de hadde opplevd, og viste bilder fra arbeidet på operasjonsstua ved sykehuset hvor han arbeidet på oppdrag for Norwegian Aid Committee (NORWAC) i tre måneder, fra januar til april 2025.

NORWAC ble grunnlagt av norske leger og aktivister i 1983 under den humanitære krisen i de palestinske flyktningeleirene i Libanon. Det er en ikke-statlig organisasjon som bidrar med helsepersonell og utstyr i områder med krig og konflikt, først og fremst i Midtøsten. Askeland arbeider til vanlig som seksjonsoverlege i ortopedisk anestesi ved Haukeland universitetssjukehus i Bergen og som daglig leder i Norsk Anestesiologisk Forening.

– Jeg ble rekruttert fordi jeg har jobbet i konfliktområder tidligere. Da vi kom i januar, var sykehuset heldigvis relativt uskadd. Sykehuset hadde akuttmottak, forskjellige medisinske

Kaos på akuttmottaket etter at våpenhvilen var brutt.

avdelinger og en intensivdeling. Kapasiteten var vanligvis god, men nå var så å si alle sykehusene i området bombet og ødelagt, slik at dette var et av de få sykehusene som fungerte, og nå kom alle pasientene hit, fortalte han.

Leger og sykepleiere var slitne, de hadde mistet venner, familie og hus, og de bodde i kalde og fuktige telt. De hadde lite mat, og de hadde det ikke bra. De var takknemlige for at teamet fra Norwac kunne komme. Teamet besto av en rettsmedisin, som skulle bistå med blant annet identifisering, en operasjonssykepleier, en kirurg og anestesilegen Askeland.

Det var kaldt og uten oppvarming der de bodde, så de trengte både sovepose og ulltøy. De hadde også med sin egen mat, siden mat var vanskelig å skaffe.

– Vi hørte bønneropene fra minareten hver dag, og det virket beroligende oppi de konstante lydene av droner,

skuddvekslinger og bomber i det fjerne. Men vi vendte oss til det og jobbet som vanlig uten å tenke så mye over det som skjedde, sa han.

Flest krigsskader

Driften besto av mye forskjellig. På tre måneder hadde de 950 inngrep og blant dem rundt 100 hofteinngrep. Skadene skyldes først og fremst fall i mørke telt, trafikkulykker og bombe- og skuddskader. Krigsskadene tok all kapasitet, og alle vanlige tilstander måtte vente.

Aldersfordelingen var annerledes enn i Norge: Pasientene er mye yngre, og det er få over 80 år. Det var veldig få overvektige pasienter, men en god del underernærte og undervektige med redusert sårtilheling og nedsatt immunforsvar. Det var nesten ingen som brukte blodfortynnende, slik som en må være oppmerksom på ved operasjoner i Norge.

– Sengepostene var overfylte og personellet hadde hverken kapasitet eller kompetanse nok til å gi adekvat smertelindring. Redselen for å gi overdoseopioider var høy, og store smerter var akseptert. Det var stor mangel på medikamenter og utstyr, så engangsutstyr ble brukt om igjen. Vi måtte finne kreative løsninger på de utroligste ting. Heldigvis hadde de faktisk gode regler og rutiner for blod og plasma, så vi fikk blod når vi trengte det, fortalte han.

– Svært mange av pasientene var barn. Vi ser at over 70 prosent av de døde og skadde var barn, unge og kvinner. Mangel på alt tenkelig materiell gjorde at mange pasienter måtte skrives ut til kalde telt før de var ferdigbehandlet, fortalte han.

Tannbehandling

Helsetjenesten generelt, også tannhelsetjenesten, i Gaza var ganske god før krigen brøt ut i oktober, men det forverret seg raskt. Mange tannklinikker ble bombet og de mistet utstyr og lokalt personell da krigen begynte. Noen få tannleger gjenetablerte seg i telt og kunne tilby behandling der. Etter at våpenhvilen inntrådte, var det håp om bedring i situasjonen, men når krigen brøt ut igjen, ble det mye verre. Det var ikke en gang mulig å få tak i tannpasta, og heller ikke smertelindring. Nødprosedyrer som ekstraksjoner skjedde uten lokalanestesi.

– Helsevesenet har i beste fall brukket rygg. De har en ekstremt vanskelig situasjon foran seg, sa Askeland.

Brudd på våpenhvilen om natten

– Vi skulle starte hjemreisen den 18. mars, men midt på natten startet krigen igjen. Det første døgnet ble over 400 barn og voksne drept, og et stort antall såret. Så tidlig på morgenvisten ble vi innkalt til sykehuset hvor mange nye pasienter var kommet inn.

– Vårt sykehus ble heldigvis ikke rammet da, det skulle skje en uke senere. Men Nasser sykehus ble bombet i dette angrepet fordi de sannsynligvis hadde en Hamas-politiker til behandling. Derfor sendte israelske militære en rakett

inn i kirurgisk avdeling og drepte både politikeren og mange andre.

– Da sykehuset jeg jobbet ved ble bombet og ødelagt, var grunnen at Israel mente det var en Hamas-soldat i en tunnel under huset. Nesten 30 mennesker ble drept og det ligger et stort antall døde begravet i ruinene. Det eneste spesialsykehuset for kreftbehandling i Gaza ble også sprengt, men var heldigvis evakuert da det skjedde, fortalte Askeland.

Mange udetonerte bomber utgjør en stor fare for sivilbefolkningen, og Askeland viste flere bilder av de alvorlige skadene de fikk inn. Myndighetene ønsker å rydde opp så fort som mulig, men folk blir stadig drept av denne typen bomber.

– Det var ikke lenger trygt å bo der vi bodde, så vi flyttet inn på sykehuset, hvor det var tykkere vegger. Det var kanskje ikke så komfortabelt, men vi hadde ingenting å klage over, vi hadde madrass og et teppe, sa han.

Alltid lyspunkter

– Og så er det jo alltid lyspunkter: Vi opererte og reddet mange barn og voksne til stor glede for både oss og dem. De ansatte ved sykehuset viste at de satte pris på oss og delte humus og ris av og til, selv om de hadde lite selv. Under ramadan, hvor alle andre fastet om dagen, fikk vi allikevel te og litt sjokolade, for de ville ikke at vi skulle gå sultne., fortalte han.

Alle lider, men barna lider mest

– Genèvekonvensjonen, som er underskrevet av Israel flere ganger, brytes ifølge de fleste som kan dette. Det er ikke lov

å angripe sivile, det er ikke lov til å angripe helsepersonell, og det er ikke lov å bruke midler som sult for å nå militære mål, sa han.

– Barna lider aller mest. Og det er i alle fall ingen tvil om at de er uskyldige når de er fem, seks år. Vi fikk inn mange barn som var skutt i hodet. Ett barn med skudd i hodet er kanskje en tilfeldighet, men det gjentok seg stadig. Det er sterkt kritikkverdig og forferdelig, sa Askeland.

Han fortalte at det var vanskelig å akseptere at så mange uskyldige ble alvorlig skadet. Det var også et stygt eksempel på at et spebarn døde av sult i det kalde teltet de bodde i utenfor sykehuset. Forholdene blir gradvis verre fordi de får lite mat, og folk han arbeidet sammen med var avkrefte av sult. Sykehusene har svært lite utstyr og medisiner, og hvis det ikke bedres radikalt, advares det mot at det kan dø svært mange mennesker. Gaza vil trenge en holdbar fred og bistand utenfra i mange år framover.

Anbefaler alle som har mulighet til å dra

– Etter at jeg kom hjem skvatt jeg litt når jeg hørte fly som passerte over huset, for i Gaza, når du hørte fly, kom det en rakett rett etterpå. Og hvis noen av dere tenker på hvordan det er å reise ned og arbeide i noen måneder, så er det jo selvfølgelig veldig tøft, men det er også veldig sterkt og fint å kunne gjøre dette. Og redselen for å bli skadet eller drept er ikke så sterk som man har sett for seg på forhånd. Den statistiske risikoen for å bli drept er faktisk veldig lav. Så jeg vil anbefale alle som kan eller har mulighet for å dra ned til områder der det er ufred og hvor sivilbefolkningen trenger hjelp, om å gjøre dette, avsluttet Askeland.